

ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΟΣ

Του Αλέκου Χαραλαμπόπουλου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο παιδοκτόνος και βλάκας, έκαψε όλα τα βιβλία που θεωρήθηκαν αιρετικά και θεωρήθηκαν και βιβλία όπως του Δημόκριτου και του Ηρακλείτου. Ο Παπαρρηγόπουλος αναφέρει¹:

«...ο βασιλεύς εξέδωκε και ίδιον κατά των αντιδιζούντων διάταγμα, εν ω ρητός ονόμαζε τον Άρειον μαθητήν του Πορφυρείου (σ.σ. Γνωστικού) ενός των οπαδών της νεοπλατωνικής φιλοσοφίας, παρήγγειλε καίειν όλα του Αρείου συγγράμματα και επέβαλε την ποινήν του θανάτου κατά παντός φωραθέντος ότι κρύπτει τι των συγγραμμάτων τούτων.»

«...ο βασιλιάς εξέδωσε και ιδιαίτερο διάταγμα εναντίον των αντιδοξούντων, στο οποίο ρητά ονόμαζε τον Άρειο μαθητή του Πορφυρείου που ήταν ένας από τους οπαδούς την νεοπλατωνικής φιλοσοφίας και παρήγγειλε να καούν όλα τα συγγράμματα του Αρείου και επέβαλε την ποινή του θανάτου ενάντια σε όποιον δουν ότι κρύβει κάποιο από αυτά τα συγγράμματα.»

Προφανώς δεν κάηκαν μόνο τα συγγράμματα του Αρείου, αλλά όλα τα αιρετικά συγγράμματα και μαζί με αυτά και του Δημόκριτου και του Ηράκλειτου και άλλων. Αυτό αφήρεσε από όλους τους μετέπειτα την δυνατότητα να παρακολουθήσουν την εξέλιξη της φιλοσοφίας στον Χριστιανισμό, καθώς και η επιβολή του δόγματος της ενανθρώπισης του Θεού από τον αυτοκράτορα, οδήγησε στην παύση της φιλοσοφίας. Την μέθοδο της πυράς χρησιμοποίησαν και ο Θεοδόσιος και ο Ιουστινιανός.

¹ Κων. Παπαρρηγόπουλου, «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», τόμος 8, βιβλίο 8, σελ. 170, Δημοσιογ. Οργανισμός Λαμπράκη.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Η φιλοσοφία καταργήθηκε και η αρχή έγινε από τον Κων/νο, για να την τελειώσουν ο Θεοδόσιος και ο Ιουστινιανός. Ομολογεί² δε ο Νεκτάριος την οριστική διάσταση Χριστιανισμού και φιλοσοφίας και το αίτιο είναι η ταύτιση του ανθρώπου Χριστού με τον θεό, η αποδοχή δηλαδή της ενανθρώπισης, το οποίο είναι ανεπίδεκτο φιλοσοφικής συζήτησης :

«Αλλ' ουχ ήττον εν αυτή τη πολυειδεί οικιότητι μεταξύ των δύο κόσμων και ιδίως μεταξύ της φιλοσοφίας και της Χριστιανικής πίστεως έκειντο τα σπέρματα της οριστικής μεταξύ αυτών διαστάσεως. Την θεμέλιον της Χριστιανικής πίστεως κρηπίδα απετέλει το δόγμα της θείας ενανθρωπήσεως του Σωτήρος. Το δε δόγμα τουτον ην ανεπίδεκτον φιλοσοφικής συζητήσεως ».

«Αλλά, όχι λιγότερο σε αυτή την πολυειδή οικειότητα μεταξύ των δύο κόσμων και ιδιαίτερα μεταξύ της φιλοσοφίας και της Χριστιανικής πίστης, κείτονταν τα σπέρματα της οριστικής διάσπασης αυτών. Το κρυφό θεμέλιο της Χριστιανικής πίστης, αποτελούσε το δόγμα της θείας ενανθρωπήσεως του Σωτήρα. Το δε δόγμα αυτό ήταν ανεπίδεκτο φιλοσοφικής συζήτησης».

Όμως ο Πλάτων προΐδεάσε τον Χριστιανισμό, ήταν πρόδρομος και ήταν φιλόσοφος και η φιλοσοφία του είναι η αρχή της φιλοσοφίας του Χριστού, αυτής που ο βλάκας αυτοκράτορας έσβησε.

Αλλά και να δούμε ποια ήταν τα διδάγματα του Χριστού, που ο Άγιος Ιουστίνος ο φιλόσοφος και μάρτυρας ανέφερε ότι δεν ήταν ξένα προς τα του Πλάτωνα και των Στωϊκών, αλλά και όχι παντού όμοια; Αυτό συνδέει τον πρώτο Χριστιανισμό με την φιλοσοφία. Αναφέρει³:

«Χριστιανός ευρεθείναι και ευχόμενος και παμμάχως αγωνιζόμενος ομολογώ, ουχ ότι αλλότρια τα Πλάτωνος διδάγματα του Χριστού, αλλ' ότι ουκ έστι πάντη όμοια, ώσπερ ουδέ τα των άλλων, Στωϊκών τε και ποιητών και συγγραφέων. Έκαστος γαρ τις από μέρους του σπερματικού θείου λόγου το συγγενές ορών καλώς εφθέγγατο.»

² Αγίου Νεκταρίου, «Αι Οικουμενικαί Σύνοδοι», σελ.212, Β. Ρηγόπουλου

³ Ιουστίνου μάρτυρος, «Απολογία Β'» 13,2, Αποστολική Διακονία Εκκλησίας Ελλάδας

«Χριστιανός να ευρεθώ και ευχόμενος και μαχόμενος ομολογώ, ότι δεν είναι ξένα τα διδάγματα του Πλάτωνος με τα διδάγματα του Χριστού, αλλά ότι δεν είναι παντού όμοια, όπως ακριβώς και τα διδάγματα των άλλων και των Στωϊκών και των ποιητών και των συγγραφέων. Γιατί καθένας είπε καλώς τις διδαχές, αφού είδε από το μέρος του σπερματικού θείου λόγου την συγγένεια».

Ο Χριστιανισμός καθιέρωσε την άχρονη γέννηση του υιού Θεού Λόγου από τον Πατέρα Θεό και την εκπόρευση του πνεύματος και να δούμε τι η αρχαία Ελληνική φιλοσοφία προετοίμασε σε αυτά τα δόγματα.

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ ΠΡΟΪΔΕΑΖΕΙ

Του Ηρακλείτου σώθηκαν μόνο αποσπάσματα έργων και είναι βέβαιο ότι έγραψε έργο «περί φύσεως».

Αλλά να δούμε για τον λόγο, Αέτιος I7 22 D 303 :

«Ηράκλειτος το περιοδικόν πυρ αἰδιον, εἰμαρμένην δε λόγον εκ της εναντιοδρομίας δημιουργόν των όντων... Ηράκ. ουσίαν εἰμαρμένης ἀπεφαίνετο λόγον τον διά ουσίας του παντός διήκοντα. Αὕτη δ' εστι το αιθέριον σώμα, σπέρμα της του παντός γενέσεως και περιόδου μέτρον τεταγμένης.

Ο Ηρ. το περιοδικό πυρ ισχυριζόνταν ότι είναι αιώνιο και ο λόγος είναι ο νομοτελειακός δημιουργός των όντων... Ο Ηρ. την πραγματικότητα της νομοτέλειας, αποφαίνονταν ότι είναι ο λόγος, ο οποίος διοικεί την ουσίαν του παντός. Αυτή είναι το αιθέριο σώμα και η οποία είναι σπέρμα της γένεσης του παντός και η οποία ορίζει το μέτρο της περιόδου (εκπύρωσης και πύρωσης).

Αλλά να δούμε τι είπε ο Ηράκλειτος κατά τον Ιππόλυτο, Ιππόλυτος Refut IX 9 :

Ηράκλειτος μεν ουν φησίν είναι το παν διαιρετόν αδιαίρετον, γενητόν αγένητον, θνητόν αθάνατον, λόγον αιώνα, πατέρα υιόν, θεόν δίκαιον. Ουκ εμού, αλλά του λόγου ακούσαντας ομολογείν σοφόν εστιν έν πάντα είναι.

Ο Ηράκλειτος ισχυρίζονταν λοιπόν, ότι είναι το παν διαιρετό και ταυτόχρονα αδιαίρετο, γενητό και αγένητο, θνητό και αθάνατο, λόγος και αιώνας, πατέρας και γιός, θεός και δίκαιο. Όχι εμένα, αλλά αφού άκουσαν τον Λόγο, το να ομολογείς ότι είναι ένα τα πάντα είναι σοφό.

Διαπιστώνουμε ότι ο Ηράκλειτος πρώτος διατυπώνει ότι ο Λόγος είναι ο δημιουργός των όντων και ο οποίος διοικεί τα πάντα και τα διέπει. Αλλά κατά τον Ιππόλυτο, ο Ηράκλειτος παραλλήλισε τον λόγο με τον αιώνα και τον πατέρα με τον υιό και επισημαίνουμε ότι η Θεωρία των αιώνων, δηλαδή θεϊκών οντοτήτων, πιθανότατα παρεισέφρυνε από τον Μωϋσή και διδάχθηκε στα Ελευσίνεια μυστήρια, στα οποία ανήκαν ο Ηράκλειτος και ο Πλάτων. Η πιθανότητα αυτή ισχύει μόνο αν ο όρος Ελωχείμ (ενικός Ελωάχ) που χρησιμοποίησε ο Μωϋσής, ερμηνεύτηκε από τους μύστες των μυστηρίων σαν αιώνες. Στην Γένεση ο Μωϋσής αναφέρει ότι «εν αρχή εποίησε(α;)ν Ελωχείμ ουρανόν και γην...». Αν το ρήμα είναι «εποίησεν», τότε εποίησε (ενοείται ο Θεός) τους Ελωχείμ, τον ουρανό και την γη, ή αν όπως υποστηρίζει ο Τρεμπέλας⁴ ο όρος Ελωχείμ είναι πληθυντικός μεγαλοπρεπείας που αποδίδεται στο Θεό, τότε εποίησε ο Θεός ουρανό και γη. Αλλά αν το ρήμα είναι «εποίησαν», τότε εποίησαν οι Ελωχείμ τον ουρανό και την γη.

Την θεωρία των αιώνων θα βρούμε και στον Πλάτωνα. Πλάτων «Τίμαιος»,³⁹

«Εικό δε επενόει κινητόν τινά αιώνος ποιήσαι, και διακοσμών άμα τον ουρανόν ποιεί μένοντος αιώνος εν ενί κατ' αριθμόν ιούσαν αιώνιον εικόνα, τούτον ον δη χρόνον ωνομάκαμεν».

«Φυσικά δε επινόησε να ποιήσει (ο Θεός) κάποιο κινητό (ουρανό) στον αιώνα και συγχρόνως αφού διακόσμησε τον ουρανό, ποιεί αιώνιο εικόνα που την έφερε, του κρατούντα αιώνα που είναι ένας στον αριθμό και αυτόν χρόνο έχουμε ονομάσει».

Βλέπουμε ότι οι μύστες των Ελευσινείων μυστηρίων γνωρίζουν την έννοια του αιώνα σαν θεϊκή οντότητα και παραπέμπουμε στην θεωρία των Γνωστικών ,που ίσως διασαφηνίζει την θεωρία του Μωϋσή.

⁴ Π. Τρεμπέλα, Δογματική, β' τόμος

Αυτή την θεωρία των Γνωστικών που θεμελίωσε ο Σίμων ο Μάγος επηρεασμένος από την Εωσφορική ανατολή, θα την συνοψίσει ο Ειρηναίος⁵:

«Λέγουσι γαρ τινά είναι εν αοράτοις και ακατονομάστοις υψώμασι τέλειον Αιώνα προόντα. Τούτον δε ...και προπάτορα και Βυθόν καλούσιν... υπάρχοντα δε αυτόν αχώρητον και αόρατον, αίδιον και αγέννητον, εν ησυχία και εν ηρεμία πολλή γεγονέναι εν απείροις αιώσι χρόνων. Συνυπάρχειν δε αυτώ και Έννοϊαν, ήν δε και χάριν, και Σιγήν ονομάζουσι. Και εννοηθήναι ποτέ αφ' εαυτού προβαλέσθαι τον Βυθόν τούτον αρχήν των πάντων, και καθάπερ σπέρμα την προβολήν ταύτην (ήν προβαλέσθαι ενενοήθη, και καθέσθαι, ως εν μήτρα, τη συνυπαρχούση εαυτώ Σιγή. Ταύτην δε αποδεξαμένην το σπέρμα τούτο, και εγκύμονα γενομένην, αποκνήσαι Νουν, ομοίό τε και ίσον τω προβαλόντι, και μόνο χωρούντα το μέγεθος του Πατρός. Τον δε Νουν τούτον και Μονογενή καλούσι, και Πατέρα και Αρχήν των πάντων. Συμπροβεβλήσθαι δε Αλήθειαν. Και είναι ταύτην πρώτην και αρχέγονον τετρακτύν, ήν και ρίζαν των πάντων καλούσιν. Έστι γαρ Βυθός και Σιγή, έπειτα Νους και Αλήθεια. Αισθόμενόν τε τον Μονογενή τούτον εφ' οίς προεβλήθη, προβαλλείν και αυτόν Λόγον και Ζωήν, πατέρα πάντων των μετ' αυτόν εσομένων, και αρχήν και μόρφωσιν παντός του Πληρώματος. Εκ δη του Λόγου και της Ζωής, προβεβλήσθαι κατά συζυγίαν Άνθρωπον και Εκκλησίαν. Και είναι ταύτην αρχέγονον Ογδοάδα, ρίζαν και υπόστασιν των πάντων, τέτρασιν ονόμασι παρ' αυτοίς καλουμένων, Βυθώ και Νω και Λόγω και Ανθρώπω.».

«Γιατί λένε ότι υπάρχει στα αόρατα και ακατονόμαστα υψώματα τέλειος Αιώνας, που προϋπάρχει. Αυτόν δε...και προπάτορα και Βυθό καλούν...ότι υπάρχει αυτός έξω από το χώρο και αόρατος, αιώνιος και αγέννητος, σε ησυχία και σε ηρεμία πολύ να έχει ζήσει σε άπειρα έτη. Ότι συνυπάρχει σε αυθτόν η Έννοια, την οποία και χάρι και Σιγή ονομάζουν, και ότι εννόησε μόνος ο Βυθός αυτός, να προβάλλει την αρχή όλων και όπως κάθε σπέρμα αυτή την προβολή που επινόησε να προβάλλει και να βρίσκεται, σαν σε μήτρα στην Σιγή που συνυπάρχει. Αυτή δε να αποδέχεται αυτό το σπέρμα και να γίνεται έγκυος, γεννά τον Νού και όμοιο και ίσο στον προβάλλοντα (Βυθό) και μόνο (τον Νου) να χωρά το μέγεθος του Πατέρα. Τον δε Νου καλούν και

⁵ Ειρηναίου επισκόπου Λουγδούνου (Λυών), «Έλεγχος και Ανατροπή της Ψευδωνύμου Γνώσεως»

μονογενή και Πατέρα και αρχή όλων. Ότι συμπροβάλλεται δε η Αλήθεια και είναι αυτή η πρώτη και η αρχέγονος τετρακτύς, την οποία καλούν και ρίζα των πάντων. Γιατί αυτή είναι ο Βυθός και η Σιγή, έπειτα ο Νους και η Αλήθεια. Και αισθανόμενος ο Μονογενής τους λόγους της προβολής του , προβάλλει και αυτός τον Λόγο και την Ζωή και είναι ο πατέρας όλων των μελλόντων να γίνουν και αρχή και διαμόρφωση όλου του Πληρώματος γίνεται. Από τον Λόγο και την Ζωή λοιπόν, προβάλλεται σε συζυγία ο άνθρωπος και η εκκλησία. Και είναι αυτή η αρχέγονος ογδοάδα, ρίζα και υπόσταση των πάντων, με τέσσερα ονόματα για αυτούς να καλούνται, όπως Βυθό και Νου και Λόγο και Άνθρωπο.

Διαπιστώνουμε ότι για πολλούς Γνωστικούς , ο Λόγος είναι υιός του Βυθού και περιλαμβάνονται στο πλήρωμα των αιώνων.

Όμως ο Ηράκλειτος θα αποστασιοποιηθεί από αυτή την γραμμή και θα διατυπώσει ότι ο Λόγος διέπει και διοικεί τα πάντα και τα δημιουργήσε και δεν διαφέρει αυτό με το Χριστιανικό ότι ο Πατέρας διά του Λόγου εποίησε τα πάντα.

Αλλά θα δούμε τι ο Πλάτων είπε για τον Υιό Θεό Λόγο

Ο ΠΛΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΛΟΓΟ

Ο Ωριγένης στο «κατά Κέλσου» ς VIII, αναφέρει:

«ου τερατευόμεθα ουν τα περί του Ιησού διηγούμενοι, ουδ' οι γνήσιοι αυτού μαθηταί τοιούτους ανέγραψαν λόγους περί αυτού. Ο δε παντ' επαγγερόμενος ειδέναι Κέλσος και πολλά των Πλάτωνος παρατιθέμενος εκών οίμαι σιωπά τον περί υιού θεού λόγον, τον παρά Πλάτωνι λελεγμένον εν τη προς Ερμείαν και Κορίσκω επιστολή».

« δεν υπερβάλλουμε λοιπόν όταν διηγούμαστε τα γύρω από τον Χριστό, ούτε οι γνήσιοι μαθητές αυτού, έγραψαν τέτοια λόγια για Αυτόν. Ο δε Κέλσος που επαγγέλεται ότι γνωρίζει τα πάντα και αφού παρέθεσε πολλά από τον Πλάτωνα, νομίζω ότι εκούσια αποσιωπά αυτό το περί Υιού Θεού Λόγο, που έχει πει ο Πλάτων στην επιστολή του προς Ερμεία και Κορίσκο».

Επίσης στο ίδιο έργο και στο ς XLVII, αναφέρει:

«αλλ' ουδ' εβουλήθη το παρά Πλάτωνι εν ταις επιστολαίς λελεγμένον, ού εν τοις ανωτέροις εμνήσθημεν, περί του διακοσμήσαντος τόδε το παν ως όντος υιόν θεού παραθέσθαι. Ίνα μη και αυτός υπό του Πλάτωνος, ον πολλάκις εσέμνυμεν, αναγκασθή παραδέξασθαι ότι ο μεν δημιουργός τούδε του παντός υιός εστι θεού, ο δε πρώτος και επί πάσιν θεός πατήρ εστιν αυτού».

«αλλά δεν θέλησε να παραθέσει αυτό που ο Πλάτωνας είπε στις επιστολές και το οποίο παραπάνω υπενθυμίσαμε, περί αυτού που διακόσμησε αυτό το παν ότι είναι όντως Υιός Θεού. Για να μην αναγκασθεί και αυτός να παραδεχθεί από τον Πλάωνα, τον οποίον πολλές φορές εγκωνιάσαμε, ότι ο μεν δημιουργός αυτού του παντός, είναι Υιός Θεού, ο δε πρώτος και σε όλα Θεός είναι ο Πατέρας αυτού».

Διαπιστώσαμε ότι ο Πλάτων διατύπωσε πρώτος τα περί Υιού Θεού Λόγου, τροποποιώντας την μυστική θεωρία του Μωϋσή, αφού είχε παρεμβεί ο Ηράκλειτος και ο οποίος διατύπωσε ότι ο Λόγος διοικεί τα πάντα.

Θυμηθείτε ότι ο μαθητής του Χριστού Ιωάννης ,διατύπωσε στο ευαγγέλιό του το «εν αρχή ην ο λόγος και ο λόγος ην προς τον θεόν και θεός ην ο λόγος».

Ο ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΡΟΣΙΤΟ ΦΩΣ

Αλλά και το απρόσιτο φως δεν είδε μόνο ο Ορφέας και μετέπειτα Χριστιανοί. Το είδε πιθανώς ο Ηράκλειτος, αλλά ο Πλάτων στις επιστολές θα μιλήσει περί αυτού. Ο Ωριγένης στο Κατά Κέλσου ς ΙΙΙ αναφέρει:

«Παλαιοί τοίνυν άνδρες και σοφοί δηλούσθωσαν τοις επίστασθαι δυναμένοις, και δη και Πλάτων ο του Αρίστωνος τα περί του πρώτου αγαθού διασημαινέτω εν τίνι των επιστολών και φασκέτω μηδαμώς είναι ρητόν το πρώτον αγαθόν, αλλ' εκ πολλής συνουσίας εγγινόμενον και εξαίφνης οίον από πυρός πηδήσαντος εξαφθέν φως εν τη ψυχή».

«Λοιπόν παλαιοί και σοφοί άνδρες δήλωσαν σε όσους μπορούσαν να επίστανται και μάλιστα και ο Πλάτων του Αρίστωνος που επισήμανε σε κάποια των επιστολών του τα περί του πρώτου αγαθού και ισχυρίστηκε ότι δεν είναι καθόλου ρητό το πρώτο

αγαθό , αλλά από πολλή συνουσία (με τον Θεό) μετέρχεται και ξαφνικά όπως από φωτιά αφού πήδησε, άστραψε φως στην ψυχή».

Νομίζω ότι παρείχαμε χωρία συγγένειας της φιλοσοφίας του Πλάτωνος με την του Χριστού, αυτή που οι βλάκες αυτοκράτορες προσπάθησαν να σβήσουν. Βέβαια οι δύο φιλοσοφίες δεν ομοιάζαν σε όλα. Επί παραδείγματι ο Χριστός δεν αποδέχονταν την μετεμψύχωση όπως ο Πλάτων.